

**ПОЛТАВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ІМ. М. В. ОСТРОГРАДСЬКОГО**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ПАНО ім. М. В. Остроградського
від 02.07.2026 № 261-ОД

Директор

Віталій ЗЕЛЮК

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації практичних психологів
закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на
забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти**

**«ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ В НУШ: КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД В УМОВАХ КРИЗИ»**

Полтава – 2026

Розробник(и): Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського (Хорошева Тетяна Вікторівна, методист навчально-методичного кабінету психологічної служби).

Напрямок підвищення кваліфікації: комплексний психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми:

Типова програма підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (наказ МОН від 04.11.2025 р. № 1437. URL: <https://surl.li/mzaphn>).

Термін дії програми: з 02.07.2026 року до 31.12.2030 року.

Рецензенти:

Лукова Світлана Володимирівна, доктор філософії в галузі психології, психолог відділу психічного здоров'я та психосоціальної підтримки Міжнародної організації з міграції, психотерапевт УСП, навчаючий тренер (педагогічний стаж в ЗЗСО – 26 років, практичний психолог-методист).

Чикун Людмила Миколаївна, практичний психолог опорного закладу Піщанський ліцей Піщанської сільської ради, практичний психолог-методист.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасний безпековий контекст в Україні висуває нові вимоги до збереження психоемоційного благополуччя здобувачів освіти, педагогів, переосмислення ролі психолога в закладі освіти. Програми підвищення кваліфікації «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в НУШ: комплексний підхід в умовах кризи» (далі – Програма) відповідає запиту практичних психологів щодо роботи в умовах реформування системи повної загальної середньої освіти та роботи з кризовими станами.

Впровадження Державного стандарту базової середньої освіти у 7–9 класах наразі здійснюється в умовах масштабної соціально-економічної та безпекової кризи. Освітнє середовище перебуває у стані нестабільності, що зумовлено міграційними процесами серед учнів і вчителів, постійними безпековими ризиками, дестабілізацією навчального часу та переходом на онлайн- або гібридний формат. Окрім цього, критичним чинником є суттєве погіршення психоемоційного стану, зростання тривожності та травматизація всіх суб'єктів освітнього процесу. За таких обставин важливого значення набуває професійний психологічний супровід як педагогічних працівників, так і здобувачів освіти. Підлітки (учні 7–9 класів) демонструють підвищену чутливість до стресогенних чинників, що негативно позначається на їхній мотивації до навчання, процесах соціалізації та особистісному становленні. Водночас учителі, які впроваджують інноваційні підходи базової школи, також потребують цілеспрямованої психологічної допомоги задля профілактики професійного вигорання, збереження психічного здоров'я.

Діяльність практичних психологів закладів загальної середньої освіти наразі є базовим чинником стабілізації освітнього середовища та забезпечення психологічної готовності суб'єктів навчання до життєдіяльності в умовах воєнного часу. З огляду на це, пріоритетним завданням стає розвиток їх професійних компетентностей. Особливої актуальності набуває опанування інструментами психологічної саморегуляції, методами допомоги дітям, що пережили потенційно психотравмуючі ситуації, методами роботи з демотивацією, освоєння специфіки супроводу педагогів в умовах реалізації компетентнісної моделі освіти.

Програму розроблено з урахуванням законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні», постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21.08.2019 р. № 800, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р), Державного стандарту базової середньої освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898, Професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти» (затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 24.11.2020 р. №2425), Типової програми підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна

підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 р. № 1437).

Цільова група: практичні психологи, які працюють на рівні базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 год (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми:

Програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 р. № 1437).

Зміст Програми може бути адаптовано відповідно до потреб практичних психологів (до 30 % змісту за умови дотримання державних вимог до підвищення кваліфікації педагогічних працівників та мети Програми).

До реалізації Програми залучаються викладачі, які пройшли попередню підготовку за її змістом (спеціальне навчання, тренінги, курси тощо), володіють новітніми освітніми технологіями, орієнтуються в особливостях психологічного забезпечення сучасного освітнього процесу.

Реалізація Програми підвищення кваліфікації здійснюється в інституційній (денній) формі з використанням цифрового освітнього середовища та передбачає поєднання синхронної й асинхронної взаємодії учасників освітнього процесу.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (денна), з використанням дистанційних технологій.

Мета підвищення кваліфікації: підвищення професійної компетентності практичних психологів закладів загальної середньої освіти щодо здійснення комплексного психологічного супроводу педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти на другому циклі (базове предметне навчання) з урахуванням актуальних викликів воєнного часу, трансформації системи освіти, вікових і соціокультурних особливостей здобувачів освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомлення з нормативно-правовими засадами діяльності практичного психолога в контексті реалізації Концепції Нової української школи;

- формування професійної спроможності здійснювати психологічний супровід здобувачів освіти, які зазнали освітніх втрат, з урахуванням специфіки базового предметного навчання;

– розвиток навичок створення безпечного, підтримувального й інклюзивного освітнього середовища, зокрема на основі моделі «зцілюючих класів»;

– удосконалення підходів до організації психолого-педагогічної підтримки дітей і родин, постраждалих від наслідків воєнних дій; формування готовності у педагогічних працівників до ефективної комунікації, партнерської взаємодії, а також надання першої психологічної допомоги в умовах стресу й криз;

– розвиток професійної стійкості, навичок саморегуляції, профілактики професійного вигорання, застосування супервізійних та інтервізійних практик як інструментів професійної підтримки й розвитку педагога;

– забезпечення психологічного супроводу учнів 7-9 класів з урахуванням їхніх вікових, когнітивних та мотиваційних особливостей;

– підтримка формування в учнів ключових компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії;

– удосконалення практик попередження та профілактики насильства, булінгу, кібербулінгу, а також розвиток навичок медіаграмотності й цифрової безпеки.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

А. Здійснення психологічної профілактики (А1. Здатність визначати актуальні напрями й завдання психологічної профілактики з урахуванням моніторингу та аналізу соціально-психологічної ситуації в закладі освіти, А4. Здатність оцінити ефективність психологічної профілактики відповідно до визначених завдань);

Б. Здійснення психологічної просвіти щодо психологічного благополуччя та психічного здоров'я (Б1. Здатність планувати, організовувати та визначати ключові показники ефективності психологічної просвіти відповідно до визначених завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії, Б4. Здатність оцінити ефективність психологічної просвіти відповідно до визначених завдань);

Г. Надання психологічної допомоги за запитом та/або відповідно до виявленої потреби в такій допомозі (Г1. Здатність визначати структуру, зміст, види психологічної допомоги (психологічне консультування, психологічний супровід, психологічний тренінг, розвивальна діяльність), форми (індивідуальна, групова, сімейна) та методи відповідно до запиту та/або виявленої потреби в такій допомозі); Г. Здійснення власного професійного розвитку та самоосвіта (Г1. Здатність до самооцінювання професійної діяльності, критичної саморефлексії та визначення індивідуальних потреб у професійному розвитку та самоосвіті, Г2. Здатність планувати та реалізовувати індивідуальний професійний розвиток та самоосвіту відповідно до визначених актуальних потреб, Г4. Здатність до саморефлексії, самопізнання та самовдосконалення);

Д. Співпраця з педагогічними (науково-педагогічними працівниками) щодо організації ефективної освітньої діяльності та співучасть у створенні, підтримці та розвитку психологічно безпечного освітнього середовища в

закладі освіти (ДЗ. Здатність установлювати, підтримувати професійні контакти, співпрацювати з профільними фахівцями та професійними організаціями зацікавленими сторонами щодо виконання трудових функцій).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

у сфері знань:

- знати основні положення чинного нормативно-правового забезпечення діяльності практичного психолога в системі загальної середньої освіти;
- розуміти цілі та завдання психологічного супроводу учнів у контексті реалізації Державного стандарту базової середньої освіти;
- володіти сучасними підходами до створення безпечного та підтримувального освітнього середовища;
- знати особливості психолого-педагогічного супроводу дітей і родин, постраждалих від війни;

у сфері умінь:

- застосовувати алгоритми діагностики та подолання освітніх втрат в учнів основної школи;
- впроваджувати ефективні моделі підтримки освітнього середовища, зокрема концепцію «зцілюючих класів»;
- здійснювати психопрофілактичну роботу щодо булінгу, кібербулінгу, насильства в освітньому просторі;
- надавати першу психологічну допомогу учасникам освітнього процесу в умовах стресу, травматичного досвіду та кризових ситуацій;
- організовувати й проводити супервізійні й інтервізійні зустрічі для підтримки педагогічних працівників;
- здійснювати психологічний супровід формування освітньо-професійної траєкторії учнів 7-9 класів;
- підвищувати мотивацію до навчання в учнів, враховуючи їхні вікові та психологічні особливості;

у сфері професійної позиції та ставлень:

- демонструвати готовність до змін, гнучкість і адаптивність у професійній діяльності;
- підтримувати емоційне благополуччя педагогів, знижувати рівень професійного вигорання та сприяти розвитку резиліентності;
- дотримуватися етичних норм професійної діяльності, зберігати конфіденційність та професійну дистанцію;
- сприяти налагодженню партнерських стосунків між усіма учасниками освітнього процесу, особливо в умовах підвищеної емоційної напруги, спричиненої воєнними подіями.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється на засадах компетентнісного підходу та спрямоване на визначення рівня досягнення очікуваних результатів навчання. Воно ґрунтується на принципах

об'єктивності, прозорості, системності, практичної спрямованості та академічної доброчесності.

Система оцінювання передбачає поєднання формувального та підсумкового оцінювання. Формувальне оцінювання має рекомендаційний характер, здійснюється впродовж навчання та включає аналіз активності учасників, виконання практичних завдань і надання зворотного зв'язку.

Оцінювання результатів навчання за Програмою здійснюється за шкалою зараховано / не зараховано на підставі: участі слухачів у всіх запропонованих Програмою видах діяльності; виконання підсумкового тесту, що включає питання опрацьованих тем (умовою зарахування тестів є наявність 80% правильних відповідей).

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість: 750 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програма підвищення кваліфікації «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в НУШ: комплексний підхід в умовах кризи» передбачає навчання обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС. Зміст програми складають чотири модулі – 12 взаємопов'язаних тем та контрольно-підсумкові заходи.

Особливістю цієї Програми є її виражена практична орієнтованість: спроектовано 10 годин лекційних, 18 годин – практичних та 2 години на рефлексію та контроль. Практичні заняття орієнтовані на виконання вправ, аналіз конкретних ситуацій та розв'язання професійних кейсів, що сприяє формуванню прикладних умінь і навичок, необхідних для психологічної підтримки учасників освітнього процесу в закладах освіти.

Для організації освітнього процесу в рамках Програми та забезпечення зворотного зв'язку використовуватиметься вебсервіс – Google Classroom. Синхронний режим дистанційної форми навчальних занять забезпечуватиметься через відео конференцію Google Meet або ZOOM.

Підсумковим заходом Програми є тестування, спрямоване на перевірку рівня засвоєння слухачами теоретичних знань і практичних підходів до організації психологічної підтримки. Результати тестування забезпечують об'єктивну оцінку досягнутих результатів навчання та рівня сформованості професійних компетентностей. Підсумковий тест складається із 35 питань; максимальна кількість балів, яку можуть отримати, – 37 балів; прохідний бал – 30 балів. Здійснюється також рефлексія щодо якості Програми: аналіз того, як виконувалися завдання, набуті компетентності; визначення особистісної значущості вивченого, його корисності.

Учасники, які успішно пройшли навчання (брали участь у всіх запропонованих Програмою видах діяльності та склали підсумковий тест) отримують сертифікат.

Назва модулів/тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Модуль 1. Психологічні аспекти забезпечення якості освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти					
Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення роботи практичного психолога в умовах реалізації Концепції НУШ	2				2
Тема 1.2. Психологічний супровід надолуження освітніх втрат. Алгоритм роботи практичного психолога щодо подолання освітніх втрат в основній школі		2			2
Тема 1.3. Безпечний освітній простір як чинник забезпечення якості освіти в НУШ. Модель «зцілюючих класів»	1	2			3
Тема 1.4. Формування ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах війни		2			2
Разом за модулем	3	6	0	0	9
Модуль 2. Супровід професійного зростання педагога в умовах Нової української школи: психологічний аспект					
Тема 2.1. Формування психологічної готовності педагогів до змін	2				2
Тема 2.2. Попередження професійного вигорання та укріплення резиліентності у педагогів		2			2
Тема 2.3. Супервізія та інтервізія як інструменти професійної підтримки й розвитку педагога	1	2			3
Тема 2.4. Надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах стресу та кризових ситуацій	1	2			2
Разом за модулем	4	6	0	0	10
Модуль 3. Психологічний супровід учнів 7-9 класів в умовах сучасних викликів					
Тема 3.1. Індивідуально-психологічні і вікові особливості учнів 7-9 класів. Методи підвищення навчальної мотивації	2				2
Тема 3.2. Формування в учнів 7-9 класів компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії		2			2
Тема 3.3. Комплексна психопрофілактична робота з підлітками: запобігання булінгу, кібербулінгу, насильству в онлайн- та офлайн-просторі, медіаграмотність і цифрова безпека	1	2			3
Тема 3.4. Психолого-педагогічна підтримка учнів та їхніх родин, постраждалих від наслідків війни: сучасні підходи, виклики та практики супроводу		2			2
Разом за модулем	3	6	0	0	9
Модуль 4. Аналітично-оцінювальний					
Контрольно-підсумкові заходи				2	2
Усього	10	18	0	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Психологічні аспекти забезпечення якості освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти

Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення роботи практичного психолога в умовах реалізації Концепції НУШ

Зміст. Огляд національних і міжнародних програмних документів, стратегій, програм, які регулюють діяльність практичних психологів в закладах загальної середньої освіти.

Статус психологічної служби в Україні як структурного підрозділу системи освіти закріплений законодавством (Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Положення про психологічну службу у системі освіти України (2018).

Професійний стандарт «Практичний психолог закладу освіти» (2020) – документ, який визначає вимоги до кваліфікації, компетентностей та видів діяльності практичних психологів в Україні.

Закони України, постанови Верховної Ради України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України щодо ключових аспектів системної психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в сучасних реаліях.

Мета й ключові компоненти Концепції Нової української школи. Основні принципи Державного стандарту базової середньої освіти.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

знати та розуміти загальну систему нормативно-правових актів України;

знати та розуміти основні нормативно-правові документи, які регулюють діяльність психологічної служби закладів освіти в сучасних реаліях з огляду на складники та рівні системи освіти;

уміння:

уміти аналізувати чинне законодавство;

уміти складати напрями, види, завдання професійної діяльності психологічної служби з урахуванням державних політик у сфері освіти;

диспозиції (цінності, ставлення):

виявляти готовність долучатися до громадського обговорення правових документів, які регулюють діяльність психологічної служби у системі освіти.

Тема 1.2. Психологічний супровід надолуження освітніх втрат. Алгоритм роботи практичного психолога щодо подолання освітніх втрат в основній школі

Зміст. Актуальність проблеми освітніх втрат в умовах воєнного стану, пандемії COVID-19 та інших соціальних викликів. Визначення поняття «освітні втрати».

Сутність і причини освітніх втрат. Інституційні (перехід на дистанційне навчання, нестача ресурсів). Індивідуальні (тривожність, втрата

мотивації, психоемоційне виснаження). Соціальні (вимушене переміщення, роз'єднання родин, втрата доступу до освітніх послуг).

Наслідки освітніх втрат. Академічні (зниження рівня знань, труднощі у засвоєнні матеріалу). Емоційно-поведінкові (зниження самооцінки, тривожність, агресія, апатія). Соціалізаційні (порушення навичок комунікації, відчуження, ізоляція).

Складові психологічного супроводу процесу надолуження освітніх втрат. Психологічна підтримка (МНПСС) учасників освітнього процесу: запровадження системи психологічної підтримки та допомоги, реабілітації, перенаправлення. Створення психологічно безпечного (зцілюючого) освітнього середовища: сприяння міжособистісній взаємодії однолітків через соціально-психологічні тренінги та інтерактивні методи навчання. Психоемоційне навчання учасників освітнього процесу (СЕН, Soft skills, СПР) для відновлення психічного здоров'я: розвиток емоційного інтелекту; навичок емоційної саморегуляції; розвиток психологічної стійкості чи резилієнтності.

Алгоритм роботи практичного психолога щодо надолуження освітніх втрат: Етап 1. Моніторингові (діагностичні) дослідження з охопленням усіх учнів (стан когнітивної, емоційно-вольової, особистісної та соціальної сфери). Етап 2. Визначення потреб та ресурсів особистості здобувача освіти (сильних сторін кожної дитини, домінуючі канали відновлення, підсилення зовнішніх ресурсів). Етап 3. Розробка індивідуального/групового плану психологічного супроводу процесу надолуження освітніх втрат, визначення шляхів компенсації (підбір інструментів). Етап 4. Впровадження плану для подолання психологічних втрат, його коригування та підведення підсумків. Етап 5. Аналіз ефективності роботи (повторна діагностика, оцінка ефективності плану роботи, і аналіз результатів). Команда психологічного супроводу надолуження освітніх втрат. Склад, функції, основні завдання команди.

Практична частина: Обговорення кейсів із досвіду учасників. Примірний план роботи команди психологічного супроводу надолуження освітніх втрат у закладі освіти. Розробка індивідуального плану роботи з учнем, який має освітні втрати.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

знати основні причини виникнення освітніх втрат в умовах сучасних викликів (війна, пандемія, соціальні зміни);

усвідомлювати наслідки освітніх втрат для навчання, психоемоційного стану та соціалізації дитини;

знати етапи та зміст алгоритму роботи практичного психолога щодо надолуження освітніх втрат;

розуміти роль освітнього середовища та взаємодії з педагогами і батьками у мінімізації втрат;

уміння:

здійснювати первинну діагностику наявності освітніх втрат у здобувачів освіти;

аналізувати індивідуальні та зовнішні чинники, що сприяють виникненню освітніх втрат;

розробляти й реалізовувати індивідуальні та групові психокорекційні програми для надолуження освітніх втрат;

сприяти організації роботи команди психологічного супроводу надолуження освітніх втрат у закладі освіти та здійснювати оцінку прогресу в спільній роботі;

диспозиції (цінності, ставлення):

усвідомлювати цінність індивідуального підходу до кожної дитини в контексті надолуження освітніх втрат;

демонструвати емпатію, толерантність і професійну етику у взаємодії з учнями, батьками й колегами;

бути орієнтованим на забезпечення психоемоційного благополуччя здобувачів освіти як умови їхнього академічного успіху.

Тема 1.3. Безпечний освітній простір як чинник забезпечення якості освіти в НУШ. Модель «зцілюючих класів»

Зміст. Поняття безпечного простору в контексті реформування освіти. Статична та динамічна безпека, як основні складові безпечного простору. Роль та завдання учасників освітнього процесу у побудові безпечного простору. Комунікація та взаємодія в моделі безпечного освітнього простору.

Зцілюючі класи, як модель побудови безпечного простору в класі, школі. Наукові та методичні засади травмофокусованого навчання та моделі зцілюючих класів. Роль вчителя у психосоціальній підтримці учні під час та після війни. Інструменти моделі зцілюючих класів: скринінгові методики, травмофокусоване навчання, налагодження зворотного зв'язку з учнями та батьками.

Роль батьків у побудові безпечного простору в класі. Ефективна взаємодія з дитиною вдома. Засоби скринінгу та стабілізації психоемоційного стану дитини вдома. Ефективна комунікація як складова безпечного простору.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

знати сутність поняття «безпечний освітній простір» у контексті НУШ;

знати основні принципи та компоненти моделі «зцілюючих класів»;

усвідомлювати значення психосоціальної підтримки учнів під час та після пережитої травми (війни, кризових ситуацій);

розуміти наукові та методичні основи травмофокусованого підходу в освітньому процесі;

знати основні інструменти скринінгу, стабілізації емоційного стану підлітка та методи ефективної комунікації з ним;

уміння:

організовувати та супроводжувати психологічно безпечний освітній простір у закладі освіти;

впроваджувати елементи моделі «зцілюючих класів» у практичну діяльність;

налагоджувати ефективну комунікацію з учнями, вчителями та батьками на засадах довіри й підтримки;

консультувати батьків щодо створення безпечного домашнього середовища та підтримки дитини.

диспозиції (цінності, ставлення):

демонструвати емпатію, гуманність, толерантність у роботі з дітьми, які зазнали психотравмівних подій;

виявляти відповідальність і професійну етику у забезпеченні психосоціального супроводу учнів;

підтримувати ідею, що психічне здоров'я та емоційна безпека – ключові чинники якості освіти в умовах НУШ.

Тема 1.4. Формування ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах війни

Зміст. Педагогіка партнерства як один із ключових компонентів формули НУШ. Сутність понять «педагогіка партнерства», «партнерство», «партнерська взаємодія». Основні ідеї та принципи педагогіки партнерства. Особливості партнерської взаємодії учасників освітнього процесу в умовах війни.

Психологічні умови формування партнерських відносин у системі «вчитель-учень-батьки». Бар'єри побудови партнерської взаємодії та шляхи їх подолання. Критерії ефективності розвитку стосунків партнерства в умовах взаємодії.

Поняття про ефективну комунікацію у партнерській взаємодії. Комунікативні перешкоди партнерства. Методи подолання комунікативних бар'єрів.

Зміст роботи спеціалістів психологічної служби щодо створення середовища для ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

знати та розуміти сутнісні характеристики педагогіки партнерства та ефективної комунікації;

розуміти значущість психологічних умов формування партнерської взаємодії в освітньому процесі;

усвідомлювати професійну роль щодо забезпечення партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу.

уміння:

добирати ефективні методи формування партнерської взаємодії учасників освітнього процесу;

володіти інструментами для побудови ефективної комунікації на принципах рівності, партнерства, довіри;

працювати в команді;

диспозиції (цінності, ставлення):

готовність до реалізації сучасних цілей освіти;

відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі учнів, педагогів, батьків;

готовність до партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Модуль 2. Супровід професійного зростання педагога в умовах Нової української школи: психологічний аспект

Тема 2.1. Формування психологічної готовності педагогів до змін

Зміст. Поняття психологічної готовності педагогів до змін в контексті реформування освіти. Ключові аспекти психологічної готовності до змін. Особистісна та професійна готовність. Шляхи формування психологічної готовності. Професійна позиція педагога.

Мотивація педагогів до змін. Внутрішні потреби у самореалізації та зовнішні фактори мотивації. Сприятливе освітнє середовище як чинник стимулювання мотивації до змін. Вплив мотивації педагогічного колективу на навчання учнів та ефективність роботи освітнього закладу.

Освітні інновації та їх вплив на особистість учня. Формування у дитини впевненості у власних силах, адаптивності та цілеспрямованості. Розвиток мотивації, інформаційної грамотності, критичного мислення, креативності, комунікативних та соціальних навичок здобувачів освіти, як ознака позитивних освітніх змін.

Очікувані результати

знання й розуміння:

розуміння значимості готовності до змін як чинника професійного зростання та самореалізації педагога;

усвідомлення ключових аспектів психологічної готовності до змін та шляхів її формування;

розкриття основних характеристик понять «мотив», «мотивація», «професійне зростання», «професійна позиція»; закріплення знань про чинники, що стимулюють мотивацію педагогів;

аналіз впливу готовності педагогів до змін, мотивації педагогічного колективу на результативність та ефективність реформування освіти й впливу на навчання учнів та ефективність роботи освітнього закладу;

уміння:

здатність педагога об'єктивно оцінювати рівень сформованості особистісної та професійної готовності до змін в умовах реформування освіти;

закріплення навичок формування психологічної готовності до змін та самореалізації;

диспозиції (цінності, ставлення):

виявляти чинники, які мають позитивний та негативний вплив на особистісну та професійну готовності педагога до змін;

усвідомлювати значення відповідального ставлення до професійної самореалізації педагога, як важливого фактора якості освітнього процесу.

розуміти роль сучасних навчальних концепцій у сучасному світі, готовність до змін, гнучкість.

Тема 2.2. Попередження професійного вигорання та укріплення резилієнтності у педагогів

Зміст. Поняття професійного вигорання. Аналіз особливостей психологічної профілактики професійного вигорання у педагогів.

Профілактика та подолання професійного стресу та синдрому «професійного вигорання». Розгляд практичних кейсів професійного вигорання педагогів. Чинники, які впливають на спроможність протистояти зовнішнім викликам.

Фактори ризику емоційного та професійного вигорання. Вплив професійних стресів на особистісну деформацію. Етапи, чинники та характерні ознаки професійного вигорання. Вторинна травматизація: основні симптоми, ступені інтенсивності та шляхи подолання. Просвітницька робота, забезпечення профілактики синдрому професійного вигорання.

Концепція резиліентності. Резиліентність як здатність людини або соціальної системи вибудовувати повноцінне життя в складних умовах. Складові феномену резиліентності. Посилення резиліентності вчителів. Поняття «безпечний дорослий» як складова формули безпечного освітнього середовища.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

розуміння термінів «професійне вигорання», «резиліентність», «емоційне вигорання», «професійний стрес» у контексті педагогічної діяльності;

закріплення знань про етапи, чинники та характерні ознаки професійного вигорання педагогів та шляхи його профілактики;

ознайомлення з поняттям вторинної травматизації: основними симптомами, ступенями інтенсивності та шляхами подолання;

отримання знань щодо навичок самовідновлення та резиліентності педагога як складових формули безпечного освітнього середовища та концепції «безпечний дорослий»;

уміння:

уміти усвідомлювати ознаки професійного вигорання та формувати навички саморегуляції у педагога;

забезпечити якісний процес профілактики синдрому професійного вигорання у закладах освіти;

диспозиції (цінності, ставлення):

формувати свідоме відповідальне ставлення до власного ментального здоров'я;

транслявати принципи відповідальної поведінки та самозарадності у взаємодії зі здобувачами освіти.

Тема 2.3. Супервізія та інтервізія як інструменти професійної підтримки та розвитку педагога

Зміст. *Теоретичні засади інтервізії та групової супервізії.* Поняття, суть і цінність інтервізійної підтримки, групової супервізії. Відмінності індивідуальної та групової супервізії. Функції, завдання та роль супервізора. Принципи й ціннісні орієнтири супервізійної діяльності. Етичні засади професійної взаємодії

Організація групової супервізійної сесії. Механізми реалізації інтервізійної підтримки. Формування групи супервізантів (вимоги до групи, динаміка). Структура супервізійної зустрічі. Правила побудови інтервізійних

сесій. Часове планування, формат, технічне забезпечення. Роль фасилітатора/модератора.

Методи й техніки для роботи в групі. Активні методи (рольові ігри, моделювання, драматизація). Техніки колективної рефлексії. Методика роботи з кейсами, парами, мікрогрупами. Структурний аналіз кейсів.

Супровід процесу супервізії. Моніторинг розвитку групи, модерація конфліктів. Моделювання важких випадків, критичні ситуації. Фіксація результатів, зворотний зв'язок. Продовження супервізійної роботи за межами зустрічей (самостійна рефлексія, спільна практика)

Очікувані результати:

знання й розуміння:

знати визначення інтервізії та супервізії, їхні теоретичні засади, цінність і роль у професійній діяльності педагога;

усвідомлювати функції, завдання супервізора, а також принципи та ціннісні орієнтири супервізійної діяльності та етичні норми взаємодії в супервізії/інтервізії;

знати етапи та елементи організації групової супервізійної/інтервізійної сесії: формування групи, динаміка, структура зустрічі, правила, формат, часові межі, технічне забезпечення;

уміння:

планувати та моделювати групову супервізійну або інтервізійну сесію з дотриманням структури, правил і етичних засад;

формувати супервізійну/інтервізійну групу з урахуванням вимог до її учасників і керувати її динамікою;

фасилітувати групову дискусію, модерацію важких випадків, працювати із конфліктами в групі супервізантів;

диспозиції (цінності, ставлення):

сформувати ставлення, яке враховує повагу до етичних засад: конфіденційності, взаємної довіри, неупередженості, відкритості до зворотного зв'язку;

усвідомлювати необхідності саморефлексії і неперервного розвитку;

бути відкритим до використання інноваційних методів супервізійної роботи (онлайн/офлайн, робота з кейсами, інтерактивні методи).

Тема 2.4. Надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах стресу та кризових ситуацій

Зміст. Поняття про першу психологічну допомогу (далі – ППД). Історичний контекст надання ППД. Мета, завдання та принципи надання ППД. ППД в системі психосоціальної підтримки у надзвичайних або кризових ситуаціях.

Етапи та структура надання ППД. Основи психологічної комунікації та етичні правила при ППД.

Авторські протоколи надання ППД (Н. Агазаде, Дж. С. Еверлі, Б. Рафаель, О. Гершанов, Покрокове керівництво для членів загону швидкого реагування Товариства Червоного Хреста України, М. Фархі, Протокол ЯАЛОМ).

Розлади психічних процесів та ознаки, за якими визначають необхідність надання ППД. Протоколи надання ППД під час переживання негативних психічних реакцій та станів (ступор, панічні атаки, агресія, плач, істерика, апатія тощо).

Особливості надання ППД дітям: категорії дітей, які потребують ППД, встановлення першого контакту з дитиною. Організація роботи з надання ППД у закладі освіти.

Профілактика емоційного та професійного вигорання у фахівців, які надають першу психологічну допомогу.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

знати сутність, етапи, ключові терміни ППД;

розуміти вимоги до надання ППД;

знати протоколи надання ППД відповідно до психічних реакцій та станів;

уміння:

надавати підтримку в кризових ситуаціях;

визначати пріоритетність у наданні ППД різним категоріям постраждалих;

здійснювати особистісну саморегуляцію психоемоційних станів;

диспозиції (цінності, ставлення):

морально-етичні: повага до інших людей, турбота, емпатія;

цінність життя і здоров'я.

Модуль 3. Психологічний супровід учнів 7-9 класів в умовах сучасних викликів

Тема 3.1. Індивідуально-психологічні та вікові особливості учнів 7-9 класів. Методи підвищення навчальної мотивації

Зміст. Вікові особливості підлітків 12-15 років. Психофізіологічні зміни: гормональна перебудова, нестабільність емоційної сфери, сенситивність до оцінки. Когнітивний розвиток: перехід до формального операційного мислення (за Ж. Піаже), розвиток рефлексивності, критичного мислення. Соціальна динаміка: зростання значущості однолітків, формування автономії, конфлікти з авторитетами, пошук ідентичності (за Е. Еріксоном).

Психологічні аспекти навчальної мотивації. Теоретичні моделі мотивації: теорія очікування Врума, мотивація досягнення (Дж. Аткинсон), самодетермінація (Е. Десі та Р. Раян), мотиваційна концепція Ковальова. Види мотивації: внутрішня, зовнішня, інструментальна, соціальна, пізнавальна. Фактори демотивації: когнітивне перевантаження, емоційне вигорання, відсутність суб'єктності в навчанні.

Методи підвищення мотивації. Психологічні інтервенції: мотиваційні бесіди, коучингові техніки, рефлексивні практики. Робота з педагогами: навчання технікам позитивного підкріплення, створення безпечного освітнього середовища, розвиток емпатійної комунікації. Групові методи: тренінги, фасилітаційні сесії, кейс-аналізи, рольові ігри. Використання

цифрових інструментів: мотиваційні платформи, гейміфікація, візуальні шаблони для постановки цілей.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

знати та розуміти психофізіологічні особливості підліткового віку: гормональні зміни, емоційна нестабільність, потреба в автономії;

знати та розуміти психологічні особливості мотивації підлітків до навчання;

уміння:

уміти аналізувати вікові особливості учнів 7-9 класів у контексті навчальної діяльності;

уміти застосовувати мотиваційні техніки, що враховують емоційний стан, самооцінку, рівень саморегуляції учнів;

диспозиції (цінності, ставлення):

виявляти готовність розробляти та впроваджувати психологічні інтервенції для підтримки мотивації підлітків до навчання.

Тема 3.2. Формування в учнів 7-9 класів компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії

Зміст. Основні етапи побудови освітньо-професійної траєкторії: самопізнання, дослідження світу професій, вибір, планування, реалізація, постійна адаптація.

Завдання психолого-педагогічного супроводу процесу побудови освітньо-професійної траєкторії учнями 7-9 класів: активізація пізнавально-пошукової профорієнтаційної діяльності учнів; допомога учням в оволодінні способами самооцінювання власних індивідуально-психологічних особливостей, здібностей, інтересів, можливостей; розвиток навичок цілепокладання, планування освітньо-професійного шляху; підвищення умінь прийняття усвідомлених рішень; забезпечення підтримки і організація рефлексії профорієнтаційної діяльності; допомога учням у профільному і професійному виборі; формування мотивації та навичок навчання впродовж життя.

Психологічні і педагогічні методи і технології допомоги учням у профільному і кар'єрному самовизначенні

Методична та консультативна допомога педагогам щодо використання профорієнтаційних інструментів, інтерактивних практик і технологій підтримки, які сприяють розвитку в учнів компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

знати основні етапи побудови учнями освітньо-професійної траєкторії;

розуміти завдання, принципи та інструменти психолого-педагогічного супроводу процесу створення учнем власної освітньо-професійної траєкторії;;

знати форми і методи психологічного супроводу педагогів у контексті формування в учнів компетентностей необхідних для побудови освітньо-професійної траєкторії;

уміння:

застосовувати психологічні та педагогічні методи і технології для допомоги учням у профільному і кар'єрному самовизначенні;

здійснювати психологічний супровід і консультування педагогів з метою підвищення їхньої здатності ефективно підтримувати учнів у формуванні індивідуальних освітньо-професійних траєкторій;

диспозиції (цінності, ставлення):

усвідомлювати важливість формування в учнів активної, суб'єктної позиції щодо планування власного життєвого та освітнього шляху;

бути орієнтованим на співпрацю з педагогічними працівниками, батьками та соціальними партнерами з метою забезпечення комплексного супроводу учнів у процесі їхнього самовизначення.

Тема 3.3. Комплексна психопрофілактична робота з підлітками: запобігання булінгу, кібербулінгу, насильству в онлайн- та офлайн-просторі, медіаграмотність і цифрова безпека

Зміст. Психологічні аспекти булінгу та кібербулінгу. Визначення, типи та ознаки булінгу й кібербулінгу. Психологічні механізми агресії, жертви та спостерігача. Вікові особливості проявів насильства у підлітків. Роль емоційного інтелекту у запобіганні конфліктам.

Профілактика насильства в освітньому середовищі. Створення безпечного простору в школі: принципи, моделі, практики. Робота з класом: формування культури взаємоповаги. Взаємодія з учителями: як підтримати педагогів у реагуванні на випадки насильства. Алгоритми дій у випадках виявлення булінгу.

Цифрова безпека та медіаграмотність. Основи цифрової гігієни для підлітків. Ризики онлайн-простору: тролінг, секстинг, фішинг, онлайн-грумінг, вербування. Навчання критичному мисленню щодо медіаконтенту. Розробка профілактичних занять з медіаграмотності для учнів.

Психологічна підтримка учасників освітнього процесу. Робота з постраждалими дітьми: техніки стабілізації та відновлення. Психологічна допомога агресорам: корекційні програми. Підтримка батьків: просвітницька діяльність, консультації. Співпраця з адміністрацією школи та соціальними службами.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

розуміти психологічні механізми булінгу, кібербулінгу та інших форм насильства серед підлітків;

знати нормативно-правову базу щодо протидії насильству в освітньому середовищі;

усвідомлювати роль медіаграмотності та цифрової безпеки у формуванні безпечного онлайн-простору для учнів;

знати методи психопрофілактики, кризової інтервенції та підтримки учасників освітнього процесу;

розуміти вікові особливостей учнів 7-9 класів у контексті соціальних ризиків;

уміння:

виявляти ознаки булінгу та кібербулінгу;

розробляти та реалізовувати профілактичні програми для учнів і педагогів;

консультувати вчителів щодо реагування на випадки насильства та підтримки постраждалих;

проводити тренінги з медіаграмотності та цифрової безпеки для підлітків;

диспозиції (цінності, ставлення):

визнавати важливість безпечного освітнього середовища як умови психічного здоров'я учнів. Бути готовими до превентивної роботи та міждисциплінарної взаємодії;

бути готовими до етичної та емпатійної підтримки дітей, які постраждали від насильства;

відповідально ставитись до цифрової безпеки та захисту персональних даних учнів;

виявляти толерантність, повагу до прав людини, активну позицію щодо протидії дискримінації та агресії.

Тема 3.4. Психолого-педагогічна підтримка учнів та їхніх родин, постраждалих від наслідків війни: сучасні підходи, виклики та практики супроводу

Зміст. Загальні тенденції в освіті. Педагогічні виклики пов'язані з COVID та війною. Педагогічна підтримка учнів та батьків з внутрішньо переміщених родин в закладі освіти. Підтримка дітей та родин, які зазнали втрат рідних через війну. Психолого-педагогічна робота з учнями, які постраждали внаслідок ракетних обстрілів.

Елементи Тренінгу Навичок Психологічного Відновлення як складові педагогічного супроводу окремих груп учасників освітнього процесу. Салютогенна парадигма у роботі з учнями.

Налагодження конструктивної взаємодії з батьками. Партнерство у підтримці дітей. Укріплення резиліентності та стресостійкості родин ВПО та тих, хто повернувся з-за кордону.

Очікувані результати:

знання й розуміння:

знати основні психологічні наслідки війни для дітей різного віку та їхніх родин;

знати сучасні моделі психосоціальної підтримки дітей і родин у кризових ситуаціях;

усвідомлювати роль освітнього середовища як ресурсу стабілізації та відновлення;

розуміти специфіку роботи з родинами ВПО, родинами військовослужбовців, постраждалими від втрат, насилля тощо;

знати етичні принципи супроводу дітей у кризі та під час травматичних подій;

уміння:

розробляти та реалізовувати індивідуальні або групові плани підтримки для дітей і родин;

налагоджувати конструктивну взаємодію з батьками та опікунами щодо психоемоційного стану дитини;

здійснювати психоедукацію для родин щодо впливу стресу, емоційної регуляції та підтримки дитини;

диспозиції (цінності, ставлення):

усвідомлювати цінність життя, безпеки, гідності кожної дитини, постраждалої від війни;

демонструвати емпатію, чутливість, толерантність у роботі з травмованими дітьми та родинами;

формувати етично обґрунтоване ставлення до психологічної допомоги в умовах війни.

Модуль 4. Аналітично-оцінювальний

Контрольно-підсумкові заходи: підсумковий тест, рефлексія.

3.1. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

1. Обговорення кейсів із досвіду учасників щодо надолуження освітніх втрат здобувачів освіти. Складання примірного плану роботи команди психологічного супроводу надолуження освітніх втрат у закладі освіти.

2. Вправа «Активне слухання»: тренування емпатійної комунікації з дитиною, педагогами/батьками. Ефективна комунікація як складова безпечного простору.

3. Вправа «Карта емоцій»: визначення власних типових емоційних реакцій у професійних ситуаціях.

4. Вправа «Мотиваційне інтерв'ю»: актуалізація психологічної готовності педагогів до змін.

5. Вправа «Рефлексивний щоденник»: розвиток навичок цілепокладання.

6. Вправа «Проблемна ситуація – формулюю запит»: розвиток навичок формулювання індивідуальних запитів для інтервізії, супервізії.

7. Освоєння технік саморегуляції (дихальні вправи, техніки усвідомленості, короткі практики відновлення).

8. Освоєння алгоритму надання першої психологічної допомоги.

9. Розробити чек-листа «Психологічний супроводу дітей, що пережили потенційно психотравмуючі ситуації».

10. Кейс-метод «Аналіз проблемних ситуацій»: що стосується навчальної мотивації здобувачів освіти.

11. Розробити чек-лист для педагогів, батьків з питань попередження насильства, булінгу в освітньому середовищі, ознаки можливого насильства, булінгу щодо дитини.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 29.05.2026).
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20> (дата звернення: 29.05.2026).
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/898-2020-%D0%BF> (дата звернення: 29.05.2026).
4. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року» від 27.12.2017 р. № 1018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80> (дата звернення: 29.05.2026).
5. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти»» від 24.11.2020 № 2425 URL: <https://surl.li/mcvwmh> (дата звернення: 29.05.2026).
6. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text> (дата звернення: 29.05.2026).
7. Лист Міністерства освіти і науки України «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» від 04.04.2022 №1/3872-22. URL: <https://surli.cc/dfkpeg> (дата звернення: 29.05.2026).
8. Лист Міністерства освіти і науки України «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» від 29.03.2022 №1/3737-22. URL: <http://surl.li/ueyuq> (дата звернення: 29.05.2026).
9. Лист Міністерства освіти і науки України «Методичні рекомендації щодо соціалізації та інтеграції дітей ВПО у громадах» від 22.07.2024 №1/13007-24. URL: <https://surl.li/wcoqub> (дата звернення: 29.05.2026).

Основна література

1. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. К. : УЦОЯО. 2023. 31 с. URL: <http://surl.li/kiwgu> (дата звернення: 29.05.2026).
2. Довгань Н. О., Поліщук С. А. Надання першої психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях : методичні рекомендації / за ред. В. М. Духневича ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 145 с. URL: <https://surl.li/onwtwg> (дата звернення: 29.05.2026).
3. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді : монографія / НАПН України; за заг. ред. В. Г. Кременя; В. Г. Панок, С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський, Л. І.

Прохоренко, Н. В. Чепелева, Т. І. Куліш, С. Л. Чуніхіна, І. Г. Губеладзе, І. І. Ткачук, Н. А. Ярмола. [Електронне видання]. Київ, 2024. 188 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743861> (дата звернення: 29.05.2026).

4. Карамушка Л. М., Креденцер О. В., Терещенко К. В., Лагодзінська В. І., Івкін В. М., Клименко Н. Г., Ковальчук О. С. Технології забезпечення психічного здоров'я та благополуччя освітнього персоналу в умовах війни та післявоєнного відновлення : монографія. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. 288 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741857/> (дата звернення: 29.05.2026).

5. Кокун О. М. Життєстійкість і резилієнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика : монографія. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2025. 214 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744751> (дата звернення: 29.05.2026).

6. Концепція Нової української школи. *Міністерство освіти і науки України*: офіційний вебсайт. URL: <https://surl.li/dlgrue> (дата звернення: 29.05.2026).

7. Луценко Ю. А. Відновні програми як компоненти впровадження стандартів динамічної безпеки в контексті роботи практичних психологів закладів освіти. *Габітус*. 2022. № 36. С. 260-265. DOI: doi.org/10.32843/2663-5208.2022.36.43 (дата звернення: 29.05.2026).

8. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах : навч.-метод. посіб. / Богданов С. О. та ін. ; заг. ред. : Чернобровкін В. М., Панок В. Г. Київ : Унів. Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2024. 208 с. Видання третє, доповнене і виправлене. URL: <https://surl.li/twewlr> (дата звернення: 29.05.2026).

9. Психологічний супровід відновлення освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти (з досвіду роботи) : практ. посіб. / авт. кол. : В. Г. Панок, В. В. Рибалка, С. К. Шандрук, І. І. Ткачук, Д. Д. Романовська, В. В. Предко, М. В. Саврасов, І. В. Марухина, В. М. Горленко ; за наук. ред. В. Г. Панка. [Електронний ресурс]. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 225 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744341> (дата звернення: 29.05.2026).

10. Теоретико-методологічні засади формування кар'єрної спрямованості в учнів закладів загальної середньої освіти в умовах Нової української школи : монографія / З. В. Охріменко, О. Л. Морін, В. В. Сіпій, І. І. Ткачук, А. М. Шевенко ; за ред. З. В. Охріменко. Івано-Франківськ : НАІР, 2025. 108 с. URL: <https://surl.li/nksolf> (дата звернення: 29.05.2026).

Додаткова література

1. Луценко Ю. А. Трансформація освіти у воєнний та повоєнний період: інструменти розбудови безпечного простору у класі. *Втягнення дітей у військові конфлікти : кримінально-правові та психолого-педагогічні механізми реагування*: матеріали регіон. наук.-практ. семінару, м. Харків, 25 жовт. 2024 р.; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України; НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошкіль. педагогіки, Від-ня

психології та спец. педагогіки. Харків : Право, 2024. С. 58-63. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745281> (дата звернення: 29.05.2026).

2. Організація і проведення групової супервізії у сфері загальної середньої освіти (за програмою підвищення кваліфікації тренерів-супервізорів у сфері загальної середньої освіти) : путівник для тренерів / укладачі О. Боярчук, І. Горбенко, Л. Микитюк, О. Федоренко. Київ, 2025, 84 с. URL: <https://surl.li/ovgrkc> (дата звернення: 29.05.2026).

3. Психологічна резиліентність особистості в умовах війни: колективна монографія / авт. кол. : Ю. Ю. Чистовська та ін. ; за заг. ред. Ю. Ю. Чистовської, О. В. Куліш. Черкаси : ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2024. 168 с. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/id/eprint/6347> (дата звернення: 29.05.2026).

4. Токарева Н. М. Лабіринти дорослішання : психічний розвиток особистості підлітково-юнацького віку : монографія. Кривий Ріг : ТОВ «НВП "Інтерсервіс"», 2021. 216 с. URL: <https://surl.li/qyuuuv> (дата звернення: 29.05.2026).